

**KIZIL ELMA'YI ARAYAN ÜÇ YAZAR: ÖMER
SEYFETTİN, ZİYA GÖKALP, RAGIP ŞEVKİ YEŞİM**

*Fatih ÖZDEMİR**

ÖZET

Türkler için cihan hakimiyetinin sembolü olan kızıl elma çok eski inançlara ve töreye dayanır. Türkler ulaşacakları zafere, ulaşmadan önce Kızıl elma adını vermişlerdir. Ayrıca tüm Türkleri birleştirme fikrinin de simgesi olmuştur kızıl elma. Bu çalışmada, taşıdığı anlamlar ile Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim örneklerinde Kızıl elma sembolü değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kızıl elma, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim.

**THREE WRITERS THAT LOOKING UP FOR KIZIL
ELMA**

ABSTRACT

Kızıl elma ("red apple") is a symbol for world rule and the concept goes back to old traditions. Turks gave the name Kızıl elma for the victory to be had. Kızıl elma was also a symbol of unification. This study discusses the concept of Kızıl elma in the writings of Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim.

Key words: Kızıl elma, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim.

* Fatih Özdemir, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Doktora öğrencisi, İstanbul.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

*Çıktı Otranto'ya pür-velvele Ahmet Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızilelma'ya kadar*

Yahya Kemâl, *Gedik Ahmet Paşa'ya Gazel*

Kızilelma, Türkler arasında cihan hâkimiyetinin sembolüdür. Bazen Türklerin yaşadıkları bölgeye göre daha batıda, ulaşılması gereken bir yer, bazen de bir ülkenin önemli bir yapısının üzerinde parıldayan altından yapılmış bir yuvaraktır. Bu top zaferin işareti, hâkimiyetin veya fethedilmek üzere seçilmiş yerin sembolü olarak kullanılmıştır. Kızilelma motifi Türklerde çok eski inançlara ve töreye dayanır. Yenisey Yazıtları'na göre, Barlık suyu boyunca oturan Oğuzları, buradan hep batıya doğru yürüten güç Kızilelma olmuştur. Bu bakımdan Kızilelma çok güçlü bir fetih idealinin sembolü olmuştur. Örneğin, *Ergenekon Destanı*'nda Kızilelma, Ergenekon'dan çıkma ve eski yurda yeniden sahip olma idealidir. Ulaşılması gereken, ülkeleri ele geçirmek için fetihleri amaç hâline getiren bir semboldür.

Türkler hangi yöne giderlerse gitsinler ulaşacakları zafere, ulaşmadan önce Kızilelma adını vermişlerdir. Hazar Denizi'nin doğusundan gelen Oğuzlar, Hazar kağanının çadırının üzerinde bulunan ve hâkimiyetin sembolü olan altın topu ele geçirmeyi amaç edinmişlerdir. Kızilelma ideali buradan İran'daki Türklere, onlardan da Osmanlılara geçmiştir. Osmanlıların fethetmek istedikleri yerlerde bir Kızilelma'nın varlığına inandıkları ve bunu ele geçirmek için çabaladıkları görülmektedir.

Osmanlılardan önce de varolan ancak Osmanlılarla olgunlaşan bir amaçtır Kızilelma'yı ele geçirmek. Kızilelma'nın bir kavram olarak, gittikçe arzulanan bir emel, gaye ve somut hedef hâline gelişi daha çok Osmanlılarda kendini gösterir. Türk'ün ortak bilinçaltında efsanevi bir şekilde yaşayan bu idealin Osmanlılar zamanında yazılı kaynaklara da geçtiği görülmektedir. Bu devirdeki anlayışa göre kızilelma, değişmez ve tek bir gerçeklik alanında değil, ideal sahasındadır. Osmanlı padişahları dünya hâkimiyetine ulaşmak için ilk aşama olarak İstanbul'u görmüşlerdir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

Bu düşünce halk ve askerler arasında Kızıl Elma adı ve efsanesiyle ile yayılmış, İstanbul'a sahip olmanın sembolü olmuştur. Ayasofya'nın önünde bulunan Justinianus heykelinin bir elinde kırmızı bir küre bulunmaktaydı ve bu küre Bizans'ın devamı için bir uğur sayılmaktaydı. Bu küre Türkler tarafından sahip olunması gereken bir hedef yani Kızıl Elma olarak sembolleştirilmiştir. İstanbul'un Türklerin eline geçmesinden sonra, yeni Kızıl Elma Roma'daki St. Pierre Kilisesi'nin kubbesidir. Kızıl Elma Katolik dünyanın merkezine taşınmıştır.¹ Türklerin yeni Kızıl Elma'sı Roma, Fatih'in düzenlediği Otranto Seferi'nin de hedefi olmuştur. Ragıp Şevki Yeşim de romanında Türklerin İtalya'daki Kızıl Elma macerasını anlatmıştır.

Osmanlı Devletinin zayıflamasından ve yenililiğin kaldırılmasından sonra unutulmaya yüz tutan Kızıl Elma ideali, 20. yüzyıl başından itibaren gelişen Türkçülük akımı ve geliştirilmek istenen milli mefkûreyle tekrar gündeme gelmiş ve bu görüşleri savunanlar için motive edici bir güç olmuştur. Bunun edebiyata yansımaları ise Ziya Gökalp'te ve Ömer Seyfettin'de görülür. Ziya Gökalp'in *Kızıl Elma* adlı manzum hikâyesi 1913 yılında Türk Yurdu dergisinde yayınlanmıştır. Ziya Gökalp eserini eski mesneviler şeklinde ve ideolojik yönü ağır basan bir tarzda kaleme almıştır. *Kızıl Elma*² şiiri ideolojik içeriğine rağmen konuyu ele alışıyla, fikirleri bir aşk masalı içinde eritmesiyle ve oluşturduğu şiir atmosferiyle bir sanat eseri özelliği gösterir. Bu manzum hikâyenin konusu kısaca şöyledir: Ay Hanım Bakülü zengin bir ailenin kızıdır. Paris'te eğitim gören Ay Hanımın tek bir ideali vardır ve eğitimini de bu yüzden sürdürür. İyi bir eğitim alarak Turan'da okullar açmak niyetindedir. Eğitimini bitirir ve Bakülü'ye döner. Bakülü'de, Paris'te öğrendiği modern bilgilerin yanında Doğu'yu da tanımak ister. Ülkesinin en büyük âlimi Sadettin Molla'dan ders almaya başlar. Burada İstanbullu ressam Turgut'a âşık olur. Turgut "Bu yol Kızıl Elma'ya gider." diye bir tabela görmüştür ve Sadettin Molla'dan Kızıl Elma hakkında bilgi almak istemektedir.

¹ İsmet Çetin, *Kızıl Elma*, Ecdâd Yayınları, Ankara 1997.

² Ziya Gökalp, *Kızıl Elma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, haz. Hikmet Tanyu, İstanbul 1976, s. 9-30.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Sadettin Molla bu iki gence Kızılelma'nın nasıl bir yer olduğunu anlatır. Kızılelma'nın Türklerin tarih boyunca ulaşmak istedikleri yer, ideal olduğunu söyler. Dinlediklerinin etkisi altında kalan Ay Hanım, idealist biri olduğu için aşkını ikinci plana atar ve bu ideali gerçekleştirmenin yollarını arar. Bu idealin gerçekleşmesinin tek şartı ona inanan ve uygulayan bir gençlik yetiştirmektir. Ay Hanım, bu düşünceyle hürriyet olmadığı için Bakü, Kazan veya İstanbul'da kurulamayacak olan okulunu Lozan yakınlarında açar. Burası bir "Türk Beldesi"dir ve adını da Kızılelma koyar. Kızılelma bir ilim şehridir ve bu girişimi duyan Türk gençleri buraya akın eder. Burada aldıkları fen, ziraat, ticaret ve sanat eğitimiyle bu gençler Türk dünyasını canlandıracaktır. Bir bakıma onlar Türklük dünyasını yeniden yaratacak "yeni Adem ve yeni Havvalar" olacaklardır. Ay Hanım, Turgut'u unutmak için buranın işleri üzerine yoğunlaşır. Turgut ise hâlâ Kızılelma'yı aramaktadır. Bir gün Lozan'da kurulan Kızılelma'nın ilânını görür, buraya gelir ve resim hocası olmak için başvurur. Ay Hanım Turgut'a görünmez çünkü aşkının alevlenmesinden korkmaktadır. Turgutla, Ay Hanımın yardımcısı Tomris Hanım ilgilenir. Turgut, Tomris'i daha önceden hayal meyal gördüğü Ay Hanım sanarak âşık olur. Ancak Tomris Ertuğrul adlı bir gence âşıktır. Onların evleneceklerini duyan Turgut, intihara karar verir. Son anda Ay Hanım ortaya çıkarak durumu anlatır, sevgilisini ölümden kurtarır ve evlenirler.

Ay Hanım, sosyal yönü, kültürlü olması, kendini adadığı bir idealinin bulunması ve sevdiğini koruyan ve kurtaran yönleriyle ideal bir kadın tipidir. Turgut ise şairliğinden gelme bir özellik olarak romantik bir kişilik sergiler. Sadettin Molla da idealist, bilgili, veli bir kişilik olarak çizilmiştir. Mehmet Kaplan, Sadettin Molla için şu tespitleri yapar. "Sadettin Molla, cezbese ile Türk - İslâm tarihinde çok önemli bir yer tutan velilere yaklaşır. Fakat o kendisini sadece Allah'a adayan eski tip veli değil, Gökalp gibi toplumun kaderi ile çok yakından ilgili bir fikir adamıdır. Gökalp'in deyimiyle o, bir -içtimâî mutasavvıf- (sosyal mistik) tir."³

³ Mehmet Kaplan, "Kızıl Elma", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergah Yayınları, İstanbul 1999, s. 554.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

1912 yılında yayınladığı *Altın Destan* şiirinde Türk milletinin içinde bulunduğu kötü durumu gözler önüne seren Gökâl, ondan bir yıl sonra yazdığı *Kızıl Elma*'da ise Türk milletine kurtuluş yolu olarak Kızıl Elma ideali altında birleşmeyi göstermiştir. Fakat Türk milletini kurtaracak, yükseltecek bu Kızıl Elma nedir? Kızıl Elma neresidir? Sadettin Molla,

*Kızıl Elma yok mu? Şüphesiz vardır,
Fakat onun semti başka diyardır...
Zemini mefkûre, seması hayâl
Bir gün gerçek, fakat şimdilik masal..*

diyerek, Kızıl Elma'nın bir hayal olduğu, sadece düşüncede mevcut olduğunu, hayalden hakikate geçmenin imkânsız olmadığını anlatır. Ay Hanım işte bu masalı gerçekleştirmek ister. Kızıl Elma'nın hayalden hakikat durumuna geçmesi için eğitime önem vererek Türk kimliğine sahip çıkan bir gençlik yetiştirmek gerekmektedir.

Türklük, tarih boyunca kendisine yabancılaşarak millî benliğini yitirmiştir. Ay Hanımın kurduğu okul ile yeni bir nesil yetişecek ve bu benlik tekrar kazanılacaktır. "*Kızıl Elma*'da ideolojik bakımdan dikkati çeken iki nokta vardır. Bunlardan birincisi Sadettin Molla'nı Turgut'a açıkladığı ana fikirdir. Türk ırkı, Kızıl Elma diye yüzyıllar boyunca ülkeden ülkeye koşmuş, fakat aradığını bulamamış, tam tersine, kendisini başkaları için yok etmiş, kendi benliğine yabancılaşmıştır. Bunun sebebi, Türklüğün özelliğini kendi içinde değil, dışarıda aramasıdır. ... ikinci önemli nokta ise, Ay Hanım'ın Sadettin Molla'nın fikrine dayanarak, İsviçre'de Lozan civarında kurduğu Türklük Beldesi, İlim Sitesi veya Kızıl Elma'dır."⁴ Gökâl, Türklerin Kızıl Elma ideali altında birleşip ortak dil, ortak duygu kısaca ortak hayata sahip olmalarını ister. Ziya Gökâl, Türklere Kızıl Elma'yı ulaşılabilecek olan bir ideal olarak gösterir ve Türk birliğinin sağlanması, nihai hedefidir.

⁴ Mehmet Kaplan, "Kızıl Elma", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergah Yayınları, İstanbul 1999, s. 555-557.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

*Maksadı gitmektir birliğe doğru,
Millî düşünceye dirliğe doğru.
Bilir bir gün millî irfan doğacak,
Yeni Orhun, yeni Turfan doğacak.
İçtamî bir yurt, kavmî bir tarih
Edecek Türklüğü taklitten tenzih.*

mısralarıyla Kızıl Elma'nın amacını belirtir.

Kızıl Elma motifi bu şiirde çöken bir devletin ve milletin yerine, bütün Türklerin bir araya gelerek kuracakları Turan devleti olarak ele alınmıştır. İkinci Meşrutiyetten sonra özellikle Ziya Gökalp'in ve Türk Ocağı'nın çalışmalarıyla "her tarafta çatırdayan imparatorluğun Türk unsuruna milliyetçilik fikrini aşılacak, onları geniş bir Türklük dünyasından haberdar etmek çabaları, bir noktada aşırıya gidiyor ve asıl sarınılması gereken ana vatan kavramı uzak Türk illerini de içine alan meçhul ve mevhum bir belde hâline geliyordu."⁵ Ziya Gökalp'in *Kızıl Elma* şiirini yazış amacı, ortaya koyduğu düşünceler ve Kızıl Elma sembolüne yüklediği anlam bu doğrultuda ele alınabilir.

Ömer Seyfettin'in 1917 yılında yazdığı *Kızıl Elma Neresi?*⁶ adlı hikâyesinde Kızıl Elma sembolü tarihten alınan bir konuyla anlatılmaktadır. Hikâyenin başında *Koca Sekbanbaşı Tarihi*'den alıntılanmış ve Nizam-ı Cedid'e karşı çıkan yeniçerilerin söylediği şu sözler epigraf olarak kullanılmıştır: "...Hemen göstereyim. Dalkılıç olur, düşmanı harap ederüz ve kralın tacu tahtını başına geçirip Kızıl Elmaya dek giderüz." Hikâye, bu efigrafla doğru orantılı olarak gelişmekte ve Kızıl Elma idealinin Türk askerleri için taşıdığı anlam araştırılmaktadır.

Hikâyenin ana kahramanı Kanunî Sultan Süleyman'dır. Kanunî, bir sefer öncesi otağında otururken dışarıda askerlerin "Kızıl Elma'ya, Kızıl Elma'ya"

⁵ İnci Enginün, "Halide Edip Advar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1995, s. 152.

⁶ Ömer Seyfettin, *Eski Kahramanlar*, Rafet Zaimler Kitap Yayınevi, haz. Tahir Alangu, İstanbul 1963, s. 91-101.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

diye bağırışlarını duyar. Kanunî, doğuda olsun, batıda olsun sefere çıkarken galeyana gelen askerlerin hep Kızılma'ya diye bağırdığını, bu narayı yeniçeri kışlalarında, sipahi ocaklarında, geçit törenlerinde hatta sarayın iç bahçesinde bile duyduğunu düşünür. Aklına Kızılma'nın neresi olduğu sorusu gelir. Binlerce defa ismini duyduğu bu memleket nerededir? Bu kısa hikâyeye Kanunî Sultan Süleyman'ın bu soruya cevap araması üzerine kurulmuştur. O, bu soruyu aralarında Sokulu Mehmet Paşa, Ayas Paşa, İskender Paşa gibi etrafında bulunan yöneticilere sorar ama tatmin edici bir cevap alamaz. Kazaskerler Kızılma'nın halk tarafından uydurulmuş bir efsane olduğunu, hakikat olmadığını, bu yüzden de ne şeraitte ne de ilimde yerinin olmadığını, ancak örfte olduğunu söylerler. Kanunî bu cevaplar üzerine halkı idare eden fakat halkın istediği şeyi bilmeyen yöneticilere kızar ve kendini sorgular. Acaba kendisi Kızılma'nın neresi olduğunu biliyor mudur? O da bu sorunun cevabını bilmemektedir ama sezmektedir. "Kızılma, tabiatın, ilmin, irfanın ötesinde bir hakikattir." Hikâyenin sonunda Kanunî, üç asker getirilmesini ister ve onlara Kızılma'nın neresi olduğunu sorar. Üçünden de "Kızılma padişahımızın bizi götüreceği yer, oranın neresi olduğunu ancak padişahımız bilir." cevabını alan Kanunî Sultan Süleyman, "Kızılma benim gitmek istediğim yer... Hakkın beni göndereceği yer." sonucuna varır.

Ömer Seyfettin'in *Kızıl Elma Neresi?* adlı hikâyesi, Türk ordusunun kendi içinden, örfünden çıkardığı millî bir ideali gerçekleştirme kararlılığını ve ona sahip çıkma duygusunu anlatmaktadır. Bu hikâyede üzerinde durulması gereken en önemli nokta, Kızılma idealinin yönetici sınıftan ziyade halk arasında yaygın olduğu, dahası kaynağının halkın kendisi, örfü olduğu üzerine vurgu yapılmasıdır.

Kızıl Elma Neresi? adlı hikâyede, Kızılma motifinin Türk ordusu içinde kazandığı anlam işlenmiştir. Kızılma ne Viyana, ne Roma, ne Hind ne de Çin'dir. O, ordunun yöneldiği, padişahın alınmasını istediği herhangi bir yerdir. Kızılma, Türk askerinin devletine ve padişahına bağlılığının sembolüdür. Kızılma, Tanrı'nın ve onun gölgesi olan padişahın

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Türkleri götürmek istediği, götüreceği yerdir. Böylece zafere bir kader duygusu da katılmış olur. Ömer Seyfettin bu hikâyesinde Kızılelma'yı ordunun manevî gücünü artıran, seferler sırasında askerlerin motivasyonunu sağlayan bir kavram olarak ele almıştır.

Kızılelma sembolünün edebî eserlerdeki yansımalarına örnek teşkil eden bir diğer eser Ragıp Şevki Yeşim'in *Kızıl Elma* isimli romanıdır. Ragıp Şevki Yeşim, 1910-1971 yılları arasında yaşamış, gazetecilik yapmış, öykü ve tarihî romanlar yazmıştır. Tarihî olayları gerçek şahsiyetler aracılığıyla anlattığı romanlarında, basit bir dil kullanmış, tarih sevgisi kazandırmayı amaç edinen popüler tarihî romanlar kaleme almıştır.

Ragıp Şevki Yeşim'in *Büyük Türk Romanı* alt başlığı alt başlığı altında 1971 yılında yayınlanan *Kızıl Elma*⁷ adlı tarihî romanı, Fatih Sultan Mehmet'in Roma'yı fethetme düşüncesi ve bu yoldaki girişimleri etrafında gelişen olayları anlatmaktadır. Fatih Sultan Mehmet, Otranto'nun fethinden sonra İtalya'nın daha iç kesimlerini ele geçirmek istemektedir. Bu amacını gerçekleştirmek için Ömer adlı İtalyanca ve Rumca bilen yiğit birini, İtalya'nın iç kesimlerinde neler olup bittiğini, oraların halkının neler yaptığını, Roma'ya giden yollar üzerinde ne tür tehlikeler bulunduğunu araştırmakla görevlendirir. Ömer, bir İtalyan kılığında Roma'ya yaşayacak ve İstanbul'a buradaki siyasî ve askerî durum hakkında bilgi yollayacaktır. İşte roman Ömer'in (İtalya'daki ismiyle Antonyo Minotto) İtalya'nın iç kesimlerinde başından geçen olayları, akıncıların Türk korkusunu İtalya'ya yaymalarını ve oradaki diğer Türk casuslarının bilgi toplama çalışmalarını ele almaktadır.

Roman bu konular etrafında gelişirken pek çok ayrıntı üzerinde durulmuştur. Bunlardan en dikkate değer olanı, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden kalkıp padişahın emri ile İtalya'ya yerleşmiş Türk casuslarının memleket özlemleri ve oradaki bilgi toplama çalışmalarıdır. Kimisi çiftçilik kimisi ayakkabıcılık yapmakta kimisi ise meyhanede çalışmaktadır. Çok iyi organize olan ve sistemli bir şekilde çalışan bu Türklerin

⁷ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılelma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

tek amacı bir gün Türk ordusunu oralarda görebilmek ve Kızılma idealinin gerçekleştiğini tanık olmaktır. Burada dikkat çeken bir diğer önemli nokta da akıncıların İtalya'ya yaydığı Türk korkusudur. Türk ilerleyişi yüzünden İtalya'da matem havası hâkimdir. Türkler hakkında olumsuz düşünceler halk arasında yaygındır ve endişeli bir bekleyiş vardır. Romadaki gerilimi sağlayan unsurlardan biri de Fatih'in yavaş yavaş zehirlendiği haberini Türk casularının öğrenmelerine rağmen bu haberi İstanbul'a ulaştıramamalarıdır. Romanın sonunda Fatih'in ölümü üzerine İtalya'daki Türk ilerleyişi sona erer.

Romanda Kızılma, Roma şehri olarak gösterilmiştir ve bu yönüyle somut bir idealdir. "Büyük İdeal" başlığını taşıyan bölümde Fatih, Ömer'i Roma hakkında bilgi toplamakla görevlendirirken amacını da açıklar. Niyeti Kızılmayı almaktır. Fatih'in Kızılma hakkındaki sorusuna cevap veren Ömer, Kızılma motifinin bu romanda taşıdığı anlamı da açıklar: "Kâfir diyarında Papa'nın oturduğu Roma şehrinde bir kilise varmış. Galiba Sen Piyer dirler bir kilise imiş. Bu kilise sabahları güneş doğarken, akşamları güneş batarken kubbesi ile kızarmış ki, yuvarlaklığı ile, kızılmaya benzermiş."⁸ Ömer, Roma'ya ulaşınca buraya neden Kızılma denildiğini daha iyi kavrar. Yazar, Ömer'in o andaki düşüncelerini şu şekilde tasvir etmektedir. "Yeni doğan kızıl bir güneş bu şehrin üzerine yayılıyordu. Ama, ilk anda levend Ömer'in gözünü alan, bu güneş ışığı ile kıpkızıl bir yuvarlak oldu. Sen Piyer kilisesinin kubbesindeki yuvarlaklık...Yıllardan beri duyageldiği, doğuda bütün savaşçıların dillerinden eksik olmayan, padişahın sık sık tekrarladığı şey, kızıl güneş ışıkları ile bir elmayı andıran kubbenin görüntüsü onu heyecanlandırdı."⁹ Sen Piyer Kilisesi'nin Kızılma olarak adlandırılmasının kültürel bir arka planı da vardır. Eski Türk evlerinde tavanda veya aynalar üzerinde asılı duran yıldızlı şişe veya madenden olan toplara altın top, al alma, kırmızı alma, altın alma, kızıl alma adları verilirdi.

⁸ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 20.

⁹ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 118.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Ragıp Şevki Yeşim, Kızıl Elma idealini Fatih Sultan Mehmet devrinde kazandığı anlam doğrultusunda ele almıştır. İstanbul'un fethinden sonra doğan yeni şartlardan dolayı Türklerin yeni hedefi daha batı, Hıristiyanlığın merkezi Roma olmuştur. Artık Osmanlı padişahları, devlet adamları, askerler ve halk için Bizans Kızıl Elmasından sonra Roma Kızıl Elmasını almak tek amaç hâline gelmiştir. Roma şehrinin Kızıl Elma olarak adlandırılmasındaki somut anlam, St. Pierre Kilisesi'nin kubbesinin şeklinden ve üstünün kurşun yerine kırmızı bakırla kaplanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Yahya Kemal'de, Otranto Kalesi'ni alan Gedik Ahmet Paşa için yazdığı gazelinde Sen Piyer Kilisesi'ne ve Kızıl Elma idealine gönderme yapar.

*Çıktı Otranto'ya pür-velvele Ahmet Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızıl Elmaya kadar
Ra'd-ı tekbir kopup gitmelidir bank-i ezan
Dâr-ı küffârda meşhûr kenîsâya kadar¹⁰*

Ragıp Şevki Yeşim, romanında bu tarihî gerçeklikten hareket etmiş, Roma Kızıl Elma'sının Osmanlılar için taşıdığı stratejik ve tarihî önemin üzerinde durmuş, padişaktan başlayarak tüm halk kesimlerinin aynı ideal etrafında nasıl kenetlendiğini göstermiştir.

Romanda Kızıl Elma ideali Fatih'in kişiliğiyle, hayalleriyle birleştirilmiştir. Yazar, Fatih'e romanın başında şunları söyletir: "Bizans hayâli gözlerime uykuyu haram etmişti. Şimdi de o haldeyim. Kızıl Elma hayâli ile gece gündüz dopdoluyum. Atam Osman Gazi'den bana devrolunan Osmanoğlu ülkesini Avrupa topraklarının derinliklerine kadar genişletmek istiyorum. Kayıhan aşiretinden nasıl cihangirâne bir devlet doğduğunu bütün dünyaya anlatmak niyetindeyim."¹¹ Ragıp Şevki Yeşim, romanda Kızıl Elma idealinin Türk ordusu tarafından gerçekleştirilme kararlılığını başta Fatih gibi

¹⁰ Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1999, s. 71.

¹¹ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızıl Elma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 22.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

bir padişah bulunmasına bağlamıştır. Hatta Ömer, Fatih'in zehirlendiğini öğrenince artık önemli olanın İtalya'nın fethi değil, Fatih'in hayatının kurtarılması olduğunu söyler.

Fatih Sultan Mehmet'in ölmesiyle romandaki iyimser ton birden değişir. Yazar tarafından çoşkulu bir şekilde anlatılan Türk ilerleyişi, askerlerde Kızılma idealinden kaynaklanan heyecan yerini karamsarlığa ve umutsuz bir bekleyişe bırakır. Fatih'in ölümü askerlerin Kızılma'yı almaya olan inançlarını zayıflatmıştır. Ömer askerlerin içinde bulunduğu durumu şöyle dile getirir: "Hiçbirinin ağzını bıçak açmıyor! Bu iş başlaması ile bitti, onlar da bunu hissediyorlar. Gönüllerini büyük bir şevk doldürmüştü, şimdi bu şevkten bir katresi bile kalmadı!"¹² Şüphesiz bu durum Kızılma sembolüne ve tarihin bu dönemine Ragıp Şevki Yeşim'in bakış açısını en açık şekilde ortaya koymaktadır. Romanda Kızılma ideali Fatih'in rüyasıdır ve yerine geçen, babası gibi aktif olmayan Beyazıt ordusu geri çağırarak bu rüyanın gerçekleşmesini engeller. Ragıp Şevki Yeşim, Otranto Kalesi'nin komutanı Gedik Ahmet Paşanın ağzından bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getirir: "Batı Roma İmparatorluğunu yıkmak, Kızıl Elmaya dek gitmek, tüm bu toprakları Osmanoğulları bayrağı altına sokmak nerede kaldı? ...hepsi masal oldu. Yüzyıllar sonra, bizim ardımızdan ...Kızılma efsanesini okuyanların lâneti kimin üzerine olacaktır, tarih bunu yazacaktır..."¹³ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızıl Elma* romanında Fatih'in Türkler için idealleriyle ve yaptıklarıyla değerli bir hükümdar olduğunun altını çizmiş, Kızılma motifini Fatih'in Roma'yı alma arzusu olarak somut bir hedef şeklinde işlemiştir.

Ragıp Yeşim'in Kızılması coğrafi sınırları ve stratejik şartlarıyla bellidir. Hedef Roma'nın ele geçirilmesidir. Onun Kızılması Fatih döneminin Kızıl elmasıdır. Amaç batıya ilerlemek ve Katolik kilisesinin merkezine sahip olmaktır. Bu yönüyle dinî bir karakter

¹² Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 117.

¹³ Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 187.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

de gösterir. Ragıp Şevki Yeşim, Kızıl Elma idealini şartlara ve zamana göre değişen somut bir hedef yani Roma şehri olarak görmüştür. Oysa, diğer iki yazarda Kızıl Elma tek bir gerçeklik alanında değil düşünce ve hayal dünyalarında aranmıştır. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'te coğrafi ve tarihî şartlara bağlı olmayan, daha çok ideal yönü ağır basan bir Kızıl Elma düşüncesi vardır. Ömer Seyfettin, Kızıl Elma'ya halkın kendi içinden çıkardığı ve Türk ordusuna mânevî bir destek sağlayacak düşünce olarak yaklaşır. Ordu nereye yönelirse Kızıl Elma oradur düşüncesini savunur. Ziya Gökalp'te Kızıl Elma'nın daha çok ideolojik boyutuyla karşı karşıya gelmektedir. O, Kızıl Elma idealini Turan fikriyle birleştirir ve şimdilik bir hayal olarak görür. İleride gerçekleşeceğine inandığı Türk birliğinin zihinlerde canlı kalmasını sağlayacak, zemine ve zamana bağlı olmayan bir imajdır onun Kızıl Elması. Ziya Gökalp'in Kızıl Elma'ya yaklaşımında diğer iki yazardan bir diğer farkı da, bu sembolü işlerken konusunu Osmanlı tarihinden almamış olmasıdır. Hatta o Kızıl Elma'nın tarihte başka coğrafyalarda aranmış olmasını eleştirir ve bu durumun Türk kimliği üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapar. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Ragıp Şevki Yeşim'in Kızıl Elma motifine yaklaşımlarındaki ortak payda ise, Türkleri siyasî, askerî ve kültürel başarıya götürecek bir mânevî dayanak aramaları ve bunu Kızıl Elma motifinin birleştiriciliğinde bulmalarındır.

Ortaya konulan bakış açıları ışığında, bu eserlerin bitiş şekilleri değerlendirildiğinde, Ragıp Yeşim'in eseri hayal kırıklığı ve umutsuzlukla biterken diğer iki eser geleceğe umutla bakar. Hatta Ziya Gökalp'in *Kızıl Elma* şiiri kişisel ve toplumsal mutluluğun gelecekte kurulacak Türk birliğinde yani Kızıl Elma'da olduğu düşüncesinden hareketle kaleme alınmıştır. Ömer Seyfettin'in hikâyesi de tarihî bir konuyu işlemesine rağmen geleceğe yönelik mesajlar taşır. Ona göre Kızıl Elma ideali Türkler için Tanrı - devlet - halk bütünleşmesini sağlayan bir düşünce, kaynağını halktan alan ve yine halkı motive eden bir semboldür.

Türk mitolojisinde en geniş anlamıyla ulaşılması gereken hedef olarak tanımlayabileceğimiz Kızıl Elma, bazen coğrafi bölgeler veya varılması gereken hedefler;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

bazen nerede olduğu belirtilmeyen ancak fethedilmesi gereken yabancı memleketler; bazen de tüm Türkleri birleştirme fikrinin sembolü olmuştur. Kızılelma, Türk edebiyatında bu özellikleriyle yerini alırken burada ele alınan üç eserde de bu yaklaşımların izini sürmek mümkündür.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*